

Sygn. akt III Ca 194/20

UZASADNIENIE w zakresie pkt. 1.

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 14 listopada 2019 roku, sygn. akt II C 615/17, Sąd Rejonowy dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi:

1. oddalił powództwo T. M. skierowane przeciwko K. B. i M. B. o zapłatę;
2. przyznał i nakazał wypłacić ze Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi na rzecz r.pr. T. G. kwotę 1.476 zł tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powódce z urzędu;
3. nie obciążył powódki kosztami postępowania.

Powyższe rozstrzygnięcie oparte zostało na następujących ustaleniach:

Wyrokiem z dnia 21 czerwca 2001 r. wydanym w sprawie sygn. akt IV K 65/97 Sąd Okręgowy w Łodzi uznał pozwanych w niniejszej sprawie K. B. oraz M. B. za winnych m. in. tego, że w dniu 28 sierpnia 1996 r. w Ł., działając wspólnie i w porozumieniu, także z mężczyzną o nieustalonej tożsamości, włamali się przez sforsowanie zamka w drzwiach do mieszkania przy ul. (...), skład zabrali w celu przywłaszczenia przedmioty w postaci 5 kurtek skórzanych, 2 futer, (...), radiomagnetofonu marki S., telewizora oraz maszyny do pisania (...) łącznej wartości co najmniej 2.550 zł, pieniędzy w kwocie 7.000 zł oraz dokumentów w postaci dowodu osobistego i dowodu rejestracyjnego samochodu marki S., na szkodę T. M.. Za ten czyn Sąd wymierzył K. B. i M. B. kary jednego roku i sześciu miesięcy pozbawienia wolności dla każdego z nich, a za zbiegające się przestępstwa wymierzył obu karę łączną po 3 lata pozbawienia wolności. Nadto, na podstawie art. 46 § 1 k.k. Sąd orzekł wobec każdego z nich obowiązek naprawienia szkody przez solidarne zapłacenie na rzecz T. M. kwoty 3.000 zł.

Postanowieniem z dnia 10 kwietnia 2002 r. Sąd Okręgowy w Łodzi nadał klauzulę wykonalności powyższemu wyrokowi na rzecz T. M..

W dniu 4 maja 2004 r. powódka złożyła do Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Sieradzu A. Jordana wniosek o wszczęcie egzekucji przeciwko M. B. na podstawie wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 21 czerwca 2001 r. w sprawie IV K 65/97. Postępowanie toczy się pod sygn. Km 1493/04. Do chwili obecnej całość świadczenia nie została wyegzekwowana.

Postanowieniem z dnia 28 grudnia 2006 r. Komornik Sądowy Rewiru IX przy Sądzie Rejonowym dla Łodzi-Śródmieścia J. S. umorzył postępowanie egzekucyjne w sprawie IX KM 313/06 z wniosku powódki przeciwko pozwanemu K. B. wobec stwierdzenia bezskuteczności egzekucji.

W dniu 26 września 2016 r. powódka złożyła do Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym dla Łodzi-Śródmieścia J. B. wniosek o wszczęcie egzekucji przeciwko K. B. na podstawie wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 21 czerwca 2001 r. w sprawie IV K 65/97. K. B. unikał płatności, dopiero w 2017 r. wpłacił 1.000 zł. Postępowanie egzekucyjne toczyło się pod sygn. KM 1018/16.

Postanowieniem z dnia 26 kwietnia 2017 r. Sąd Okręgowy w Łodzi w sprawie sygn. akt IV K 65/97 uwzględnił zażalenie K. B. na postanowienie tego Sądu z dnia 27 lutego 2006 r. nadające klauzulę wykonalności prawomocnemu wyrokowi Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 21 czerwca 2001 r. w sprawie IV K 65/97 co do kwoty po 8.300 zł na rzecz T. M. i umorzył postępowanie wykonawcze dotyczące wykonania środka karnego w postaci obowiązku naprawienia szkody wobec K. B. z uwagi na przedawnienie jego wykonania.

Postanowieniem z dnia 13 czerwca 2017 r., na wniosek T. M., postępowanie egzekucyjne w sprawie KM 1018/16 zostało umorzone na podstawie art. 825 pkt 1 k.p.c. Wyrokiem z dnia 19 września 2008 r. wydanym w sprawie sygn. akt C 11/08 z powództwa T. M. przeciwko M. B. o zapłatę Sąd Rejonowy w Sieradzu zasądził od pozwanego na rzecz powódki

ustawowe odsetki od kwoty 6.907,42 zł od dnia 22 stycznia 2005 r. do dnia zapłaty oraz ustawowe odsetki od dnia 22 stycznia 2005 r. Postanowieniem z dnia 21 listopada 2008 r. Sąd nadał klauzulę wykonalności powyższemu wyrokowi w zakresie zasądzonych odsetek.

Postanowieniem z dnia 3 listopada 2010 r. Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w Sieradzu A. Jordan w sprawie KM 3146/08 z wniosku powódki przeciwko pozwanemu M. B. zakończył postępowanie egzekucyjne prowadzone w oparciu o wyrok Sądu Rejonowego w Sieradzu w sprawie C 11/08.

Powódka utrzymuje się z emerytury w wysokości 854 zł. Nie ma oszczędności. Nie ma nikogo na utrzymaniu.

Powyższy stan faktyczny Sąd Rejonowy ustalił w na podstawie materiału dowodowego zgromadzonego w aktach sprawy, w szczególności dowodów z dokumentów które w ocenie Sądu I instancji nie budziły zastrzeżeń co do ich zgodności z rzeczywistym stanem rzeczy oraz przesłuchania stron postępowania.

W świetle tak ustalonego stanu faktycznego sprawy, Sąd Rejonowy, powołując obowiązującą w momencie popełnienia przestępstwa treść art. 442 § 2 k.c. oraz przepis z art. 117 § 2 k.c. uznał, że dochodzone pozwem roszczenie jako odszkodowanie za przywłaszczone przez pozwaną przedmioty i pieniądze w dniu 28 sierpnia 1996 r. przedawniło się z dniem 28 sierpnia 2006 r. Zdaniem Sądu Rejonowego nie doszło do przerwania biegu terminu przedawnienia przez kierowanie spraw do egzekucji, a podniesienie przez pozwaną zarzutu przedawnienia nie mogło stanowić w okolicznościach niniejszej sprawy nadużycia prawa podmiotowego.

Apelację od powyższego wyroku wniosła powódka, zaskarżając go w całości. Zaskarżonemu orzeczeniu zarzuciła naruszenie:

- art. 123 § 1 pkt 1 k.c. poprzez błędne przyjęcie, że do przerwania biegu przedawnienia nie doszło, podczas gdy w rzeczywistości bieg przedawnienia został przerwany poprzez wszczęcie egzekucji w sprawie IX Km 313/06 Komornika Sądowego Rewiru IX przy Sądzie Rejonowym dla Łodzi Śródmieścia w Łodzi J. S., rozpoczął bieg w dniu 28 grudnia 2006 r. i ponownie został przerwany przed upływem 10 lat w dniu 26 września 2016 r. przez wszczęcie egzekucji w sprawie IV K 65/97 Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym dla Łodzi - Śródmieścia w Łodzi J. B. (Km 1018/16), a następnie powódka złożyła w tutejszym Sądzie w otwartym terminie pozew w niniejszej sprawie, a roszczenia te dotyczą szkody poniesionej z tego samego zdarzenia,

- (...) k.c., poprzez jego niezastosowanie, a zastosowanie w to miejsce art. 442 k.c.

- art. 5 k.c. poprzez jego niezastosowanie.

W świetle tak postawionych zarzutów skarżąca wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie powództwa w całości oraz o zasądzenie na rzecz pełnomocnika powódki kosztów zastępstwa prawnego z urzędu przed sądem II instancji, które nie zostały uiszczone w całości ani w części.

Na rozprawie z dnia 14 października 2020 roku powódka poparła apelację oraz wniosła o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego, świadczonego na jej rzecz z urzędu w postępowaniu apelacyjnym, oświadczając jednocześnie, że nie zostały one uiszczone w całości ani w części. Ponadto sprecyzowała, że dochodzone roszczenie obejmuje przede wszystkim kwotę 8300 zł, stanowiącą środek karny orzeczony w wyroku z 2001 roku. Wskazała, że kwota ta nie może zostać wyegzekwowana z uwagi na umorzenie postępowanie wykonawczego dotyczącego wykonania środka karnego przez Sąd Karny. Zdaniem powódki, Sąd Karny nie uwzględnił też całości szkody, jej roszczenia dotyczące pozostałego odszkodowania są uzasadnione. Pozwani wniesli o oddalenie apelacji.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Zainicjowana apelacją powódki kontrola instancyjna doprowadziła do uchylenia zaskarżonego wyroku w punkcie 1., w części dotyczącej żądania zasądzenia kwoty 8.300 zł i odrzucenia pozwu w tym zakresie.

Sąd drugiej instancji rozpatruje sprawę ponownie, prowadząc w tym celu odpowiednie postępowanie dowodowe i dokonując odpowiednich ustaleń faktycznych. Ustalenia sądu pierwszej instancji nie są dla sądu drugiej instancji wiążące, toteż sąd odwoławczy, jako sąd merytoryczny (art. 382 k.p.c.), ponownie rozpoznaje sprawę i nie wiąże go zastosowane przez sąd pierwszej instancji prawo materialne ani stan faktyczny, który może ustalać samodzielnie. Sąd drugiej instancji musi zatem dokonać ponownych, własnych ustaleń, a następnie poddać je ocenie pod kątem prawa materialnego. Oznacza to również nie tylko uprawnienie, ale i obowiązek tego sądu do przeprowadzania dowodów z urzędu, gdy uzna, że jest to konieczne dla rozstrzygnięcia sprawy (art. 232 zdanie drugie k.p.c.) (por. wyrok SN z dnia 21 marca 2014 r., II UK 365/13, LEX, wyrok SN z dnia 17 maja 2013 r. I CSK 509/12, LEX).

W kontekście powyższego powiedziec należy, że Sąd I instancji poczynił prawidłowe ustalenia faktyczne w oparciu o zgromadzone dowody, które Sąd Okręgowy podziela i przyjmuje za własne z tą jedynie korektą, że kwota, jaką pozwani, zgodnie w wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 21 czerwca 2001 r., sygn. akt IV K 65/97, zobligowani byli solidarnie zapłacić na rzecz powódki w oparciu o art. 46 § 1 k.k., wynosiła 8.300 zł, a nie jak wskazano w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia 3.000 zł. Fakt ten wynikał bowiem wprost z załączonego do pozwu odpisu wyroku z dnia 21 czerwca 2001 r., sygn. akt IV K 65/97, w oparciu o który Sąd I instancji czynił ustalenia faktyczne sprawy.

Stosownie do treści art. 378 §1 k.p.c. sąd drugiej instancji rozpoznaje sprawę w granicach apelacji, w granicach zaskarżenia bierze jednak pod uwagę nieważność postępowania. Natomiast zgodnie z art. 202 k.p.c., sąd bierze pod uwagę z urzędu w każdym stanie sprawy okoliczności, które uzasadniają odrzucenie pozwu. W świetle z art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c., sąd odrzuci pozew jeżeli o to samo roszczenie pomiędzy tymi samymi stronami sprawa jest w toku albo została już prawomocnie osądzona.

Analiza aktu postępowania, na skutek którego zapadł zaskarżony wyrok, prowadzi do wniosku, że zaistniała okoliczność uzasadniająca odrzucenie pozwu w zakresie żądania zasądzenia kwoty 8 300 zł.

Powódka dochodzi tej kwoty tytułem odszkodowania za szkodę wyrządzoną jej tym samym działaniem pozwanych, co osądzone w sprawie karnej. Zgodnie z wyrokiem Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 21 czerwca 2001 r., sygn. akt IV K 65/97, pozwani zobowiązani byli zapłacić solidarnie na rzecz powódki kwotę 8 300 zł tytułem obowiązku naprawienia wyrządzonej czynem zabronionym szkody. W związku z tym, w ocenie Sądu Okręgowego, powódka nie może dochodzić tożsamego roszczenia w postępowaniu cywilnym. Na tę ocenę nie ma wpływu okoliczność, że nie uzyskała ona pełnej rekompensaty szkody w toku egzekucji prowadzonej na podstawie wyroku karnego.

W ustawie z 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny (aktualny tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r. poz. 1600) obowiązku naprawienia szkody wyrządzonej pokrzywdzonemu przestępstwem dotyczą art. 36 § 2, art. 46 § 1, art. 67 § 3, art. 72 § 2 k.k., według których tego rodzaju obowiązek miał początkowo charakter środka karnego (art. 39 pkt 5 k.k. w brzmieniu pierwotnym) lub warunku probacyjnego. Po nowelizacji kodeksu karnego ustawą z 20 lutego 2015 r. (Dz. U. poz. 396), która weszła w życie 1 lipca 2015 r., obowiązek naprawienia szkody został wyłączony z kategorii środków karnych i zaliczony do ustalonej wówczas kategorii środków kompensacyjnych. Ta zmiana terminologii i systematyzacji nie miała jednak wpływu na charakterystykę omawianego środka ani także przesłanki jego stosowania. Art. 46 § 1 k.k., na podstawie którego wyrokiem z 21 czerwca 2001 r. pozwani zostali zobowiązani solidarnie do naprawienia powódce szkody wyrządzonej przestępstwem, w okresie od daty wejścia w życie, do daty wydania tego wyroku stanowił, że w razie skazania za przestępstwo m.in. przeciwko mieniu, sąd, na wniosek pokrzywdzonego lub innej osoby uprawnionej, orzeka obowiązek naprawienia wyrządzonej szkody w całości albo w części; przepisów prawa cywilnego o przedawnieniu roszczenia oraz możliwości zasądzenia renty nie stosuje się. Ustawą nowelizującą z 5 listopada 2009 r. (Dz. U. Nr 206, poz. 1589), obowiązującą od 8 czerwca 2010 r., ustawodawca w przepisie tym pominął jedynie wyszczególnienie rodzajów przestępstw, w związku ze skazaniem za które orzekany jest obowiązek naprawienia szkody, natomiast ustawą nowelizującą z 20 lutego 2015 r. (Dz. U. poz. 396) w § 1 pominął zastrzeżenie o niestosowaniu przepisów prawa cywilnego o przedawnieniu roszczenia oraz dodał § 3, w którym zastrzegł, że orzeczenie odszkodowania nie stoi na przeszkodzie dochodzeniu niezaspokojonej części roszczenia w drodze postępowania cywilnego.

Powiązany z powołanymi wyżej uregulowaniami materialnoprawnymi art. 415 ustawy z 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego (aktualny tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r. poz. 1987) w § 5 i § 6 pierwotnie stanowił, że w razie skazania oskarżonego lub warunkowego umorzenia postępowania sąd orzeka o obowiązku naprawienia szkody lub zadośćuczynieniu za krzywdę także z urzędu - poza przypadkami uregulowanymi w art. 65 § 1 pkt 2, 4 lub 5 k.p.k. - albo o nawiązce. Ustawą z 10 stycznia 2003 r. (Dz. U. Nr 17, poz. 155), obowiązującą od 1 lipca 2003 r., art. 415 k.p.k. został znowelizowany w ten sposób, że w § 5 tego przepisu ustawodawca uzależnił dopuszczalność orzeczenia o nawiązce lub obowiązku naprawienia szkody zarówno jako środka karnego, jak i probacyjnego od braku stanu zawisnięcia sporu lub rzeczy osądzonej co do roszczenia wynikającego z przestępstwa, a w § 6 przyznał pokrzywdzonemu możliwość dochodzenia dodatkowych roszczeń wynikających z przestępstwa, jeżeli zasądzone odszkodowanie, obowiązek naprawienia szkody lub zadośćuczynienie za doznaną krzywdę albo nawiązka nie pokrywają całej szkody albo krzywdy.

Obowiązkowi, o którym orzeka sąd karny na podstawie art. 46 § 1 k.k., należy przypisywać funkcję kompensacyjną, bowiem głównym celem tego środka jest naprawienie wyrządzonej przestępstwem szkody, a nie ukaranie lub resocjalizacja sprawcy. Sądy w postępowaniu karnym orzekają o nim stosownie do przesłanek określonych w prawie cywilnym, a zatem po stwierdzeniu, że w dacie orzekania istnieje wymagająca naprawienia szkoda w rozumieniu art. 361 k.c. Sąd karny nie orzeka o obowiązku naprawienia szkody, jeżeli roszczenie odszkodowawcze jest przedmiotem innego postępowania albo o roszczeniu tym prawomocnie orzeczono, a w sytuacji, gdy orzeczone środki karne nie pokrywają całej szkody, pokrzywdzony może dochodzić dalszych roszczeń w postępowaniu cywilnym.

Art. 107 § 1 i 2 k.p.k. przez cały okres obowiązywania art. 46 k.k. był podstawą do nadania klauzuli wykonalności nadającemu się do wykonania w drodze egzekucji orzeczeniu sądu karnego odnoszącemu się do roszczeń majątkowych, a zatem także o obowiązku naprawienia szkody. Orzeczenie o takich roszczeniach nie stanowi tytułu egzekucyjnego tylko wtedy, gdy nie nadaje się do wykonania środkami przymusu przewidzianymi w przepisach o postępowaniu egzekucyjnym, ale też wówczas jego wydanie nie stoi na przeszkodzie dochodzeniu obowiązku naprawienia szkody w postępowaniu cywilnym (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 7 lipca 2000 r., I PKN 724/99, OSNAP 2002, Nr 2, poz. 38).

Powyższe oznacza, że prawo pokrzywdzonego przestępstwem do zaspokojenia roszczeń o naprawienie wynikłej z niego szkody mogło być realizowane albo na drodze procesu cywilnego, gdyby taki proces został przez niego wytoczony zanim doszło do wydania w postępowaniu karnym wyroku zobowiązującego sprawcę do naprawienia szkody, albo w postępowaniu karnym, w którym sąd zobowiązuje sprawcę do naprawienia szkody. Udzielenie pokrzywdzonemu przestępstwem ochrony prawnej w postępowaniu karnym odnosi się do tego samego roszczenia, które może być dochodzone na drodze cywilnej, a uzyskanie orzeczenia sądu sądzającego odszkodowanie na drodze karnej, które to orzeczenie stanowi tytuł egzekucyjny w rozumieniu art. 777 § 1 pkt 3 k.p.c., upoważniający po nadaniu mu klauzuli wykonalności do prowadzenia egzekucji przeciwko sprawcy czynu niedozwolonego, wyłącza - na podstawie art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. - możliwość dochodzenia tego samego w istocie roszczenia przed sądem w sprawie cywilnej. Powódka od 2002 r. dysponowała korzystającym z powagi rzeczy osądzonej orzeczeniem nakładającym na pozwanych obowiązek naprawienia szkody. Niemożność pełnego zaspokojenia roszczenia powódki w toku egzekucji, w tym nawet pozbawienie orzeczenia karnego wykonalności nie znosi stanu rzeczy osądzonej będącego konsekwencją wydania wyroku odnoszącego do rozpoznanego w sprawie karnej roszczenia, tożsamego ze zgłoszonym w niniejszej sprawie.

Zachodziła zatem przeszkoda do merytorycznego rozpoznania roszczenia w części dotyczącej kwoty 8 300 zł, w postaci powagi rzeczy osądzonej. Postępowanie prowadzące do wydania zaskarżonego wyroku w punkcie 1. zostało dotknięte nieważnością, co obligowało Sąd Okręgowy do wzięcia pod uwagę tej wadliwości w postępowaniu apelacyjnym z urzędu.

Mając powyższe na uwadze, bez względu na treść podniesionych w apelacji zarzutów, Sąd Okręgowy, na podstawie art. 386 § 3 k.p.c. oraz art. 199 § 1 pkt. 2 k.p.c. orzekł jak w pkt. 1 sentencji.

Sygn. akt III Ca 194/20

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 14 listopada 2019 roku, sygn. akt II C 615/17, Sąd Rejonowy dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi:

1. oddalił powództwo T. M. skierowane przeciwko K. B. i M. B. o zapłatę;
2. przyznał i nakazał wypłacić ze Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi na rzecz r.pr. T. G. kwotę 1.476 zł tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powódce z urzędu;
3. nie obciążył powódki kosztami postępowania.

Powyższe rozstrzygnięcie oparte zostało na następujących ustaleniach:

Wyrokiem z dnia 21 czerwca 2001 r. wydanym w sprawie sygn. akt IV K 65/97 Sąd Okręgowy w Łodzi uznał pozwanych w niniejszej sprawie K. B. oraz M. B. za winnych m. in. tego, że w dniu 28 sierpnia 1996 r. w Ł., działając wspólnie i w porozumieniu, także z mężczyzną o nieustalonej tożsamości, włamali się przez sforsowanie zamka w drzwiach do mieszkania przy ul. (...), skład zabrali w celu przywłaszczenia przedmioty w postaci 5 kurtek skórzanych, 2 futer, (...), radiomagnetofonu marki S., telewizora oraz maszyny do pisania (...) łącznej wartości co najmniej 2.550 zł, pieniędzy w kwocie 7.000 zł oraz dokumentów w postaci dowodu osobistego i dowodu rejestracyjnego samochodu marki S., na szkodę T. M.. Za ten czyn Sąd wymierzył K. B. i M. B. kary jednego roku i sześciu miesięcy pozbawienia wolności dla każdego z nich, a za zbiegające się przestępstwa wymierzył obu karę łączną po 3 lata pozbawienia wolności. Nadto, na podstawie art. 46 § 1 k.k. Sąd orzekł wobec każdego z nich obowiązek naprawienia szkody przez solidarne zapłacenie na rzecz T. M. kwoty 3.000 zł.

Postanowieniem z dnia 10 kwietnia 2002 r. Sąd Okręgowy w Łodzi nadał klauzulę wykonalności powyższemu wyrokowi na rzecz T. M..

W dniu 4 maja 2004 r. powódka złożyła do Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Sieradzu A. Jordana wniosek o wszczęcie egzekucji przeciwko M. B. na podstawie wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 21 czerwca 2001 r. w sprawie IV K 65/97. Postępowanie toczy się pod sygn. Km 1493/04. Do chwili obecnej całość świadczenia nie została wyegzekwowana.

Postanowieniem z dnia 28 grudnia 2006 r. Komornik Sądowy Rewiru IX przy Sądzie Rejonowym dla Łodzi-Śródmieścia J. S. umorzył postępowanie egzekucyjne w sprawie IX KM 313/06 z wniosku powódki przeciwko pozwanemu K. B. wobec stwierdzenia bezskuteczności egzekucji.

W dniu 26 września 2016 r. powódka złożyła do Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym dla Łodzi-Śródmieścia J. B. wniosek o wszczęcie egzekucji przeciwko K. B. na podstawie wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 21 czerwca 2001 r. w sprawie IV K 65/97. K. B. unikał płatności, dopiero w 2017 r. wpłacił 1.000 zł. Postępowanie egzekucyjne toczyło się pod sygn. KM 1018/16.

Postanowieniem z dnia 26 kwietnia 2017 r. Sąd Okręgowy w Łodzi w sprawie sygn. akt IV K 65/97 uwzględnił zażalenie K. B. na postanowienie tego Sądu z dnia 27 lutego 2006 r. nadające klauzulę wykonalności prawomocnemu wyrokowi Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 21 czerwca 2001 r. w sprawie IV K 65/97 co do kwoty po 8.300 zł na rzecz T. M. i umorzył postępowanie wykonawcze dotyczące wykonania środka karnego w postaci obowiązku naprawienia szkody wobec K. B. z uwagi na przedawnienie jego wykonania.

Postanowieniem z dnia 13 czerwca 2017 r., na wniosek T. M., postępowanie egzekucyjne w sprawie KM 1018/16 zostało umorzone na podstawie art. 825 pkt 1 k.p.c. Wyrokiem z dnia 19 września 2008 r. wydanym w sprawie sygn. akt C 11/08 z powództwa T. M. przeciwko M. B. o zapłatę Sąd Rejonowy w Sieradzu zasądził od pozwanego na rzecz powódki

ustawowe odsetki od kwoty 6.907,42 zł od dnia 22 stycznia 2005 r. do dnia zapłaty oraz ustawowe odsetki od dnia 22 stycznia 2005 r.

Postanowieniem z dnia 21 listopada 2008 r. Sąd nadał klauzulę wykonalności powyższemu wyrokowi w zakresie zasądzonych odsetek.

Postanowieniem z dnia 3 listopada 2010 r. Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w Sieradzu A. Jordan w sprawie KM 3146/08 z wniosku powódki przeciwko pozwanemu M. B. zakończył postępowanie egzekucyjne prowadzone w oparciu o wyrok Sądu Rejonowego w Sieradzu w sprawie C 11/08.

Powódka utrzymuje się z emerytury w wysokości 854 zł. Nie ma oszczędności. Nie ma nikogo na utrzymaniu.

Powyższy stan faktyczny Sąd Rejonowy ustalił w na podstawie materiału dowodowego zgromadzonego w aktach sprawy, w szczególności dowodów z dokumentów które w ocenie Sądu I instancji nie budziły zastrzeżeń co do ich zgodności z rzeczywistym stanem rzeczy oraz przesłuchania stron postępowania.

W świetle tak ustalonego stanu faktycznego sprawy, Sąd Rejonowy, powołując obowiązującą w momencie popełnienia przestępstwa treść art. 442 § 2 k.c. oraz przepis z art. 117 § 2 k.c. uznał, że dochodzone pozewm roszczenie jako odszkodowanie za przywłaszczone przez pozwanym przedmioty i pieniądze w dniu 28 sierpnia 1996 r. przedawniło się z dniem 28 sierpnia 2006 r. Zdaniem Sądu Rejonowego nie doszło do przerwania biegu terminu przedawnienia przez kierowanie spraw do egzekucji, a podniesienie przez pozwanym zarzutu przedawnienia nie mogło stanowić w okolicznościach niniejszej sprawy nadużycia prawa podmiotowego.

Apelację od powyższego wyroku wniosła powódka, zaskarżając go w całości. Zaskarżonemu orzeczeniu zarzuciła naruszenie:

- art. 123 § 1 pkt 1 k.c. poprzez błędne przyjęcie, że do przerwania biegu przedawnienia nie doszło, podczas gdy w rzeczywistości bieg przedawnienia został przerwany poprzez wszczęcie egzekucji w sprawie IX Km 313/06 Komornika Sądowego Rewiru IX przy Sądzie Rejonowym dla Łodzi Śródmieścia w Łodzi J. S., rozpoczął bieg w dniu 28 grudnia 2006 r. i ponownie został przerwany przed upływem 10 lat w dniu 26 września 2016 r. przez wszczęcie egzekucji w sprawie IV K 65/97 Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym dla Łodzi - Śródmieścia w Łodzi J. B. (Km 1018/16), a następnie powódka złożyła w tutejszym Sądzie w otwartym terminie pozew w niniejszej sprawie, a roszczenia te dotyczą szkody poniesionej z tego samego zdarzenia,

- (...) k.c., poprzez jego niezastosowanie, a zastosowanie w to miejsce art. 442 k.c.

- art. 5 k.c. poprzez jego niezastosowanie.

W świetle tak postawionych zarzutów skarżąca wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie powództwa w całości oraz o zasądzenie na rzecz pełnomocnika powódki kosztów zastępstwa prawnego z urzędu przed sądem II instancji, które nie zostały uiszczone w całości ani w części.

Na rozprawie z dnia 14 października 2020 roku powódka poparła apelację oraz wniosła o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego, świadczonego na jej rzecz z urzędu w postępowaniu apelacyjnym, oświadczając jednocześnie, że nie zostały one uiszczone w całości ani w części. Ponadto sprecyzowała, że dochodzone roszczenie obejmuje przede wszystkim kwotę 8300 zł, stanowiącą środek karny orzeczony w wyroku z 2001 roku. Wskazała, że kwota ta nie może zostać wyegzekwowana z uwagi na umorzenie postępowanie wykonawczego dotyczącego wykonania środka karnego przez Sąd Karny. Zdaniem powódki, Sąd Karny nie uwzględnił też całości szkody, jej roszczenia dotyczące pozostałego odszkodowania są uzasadnione. Pozwani wniesli o oddalenie apelacji.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Zainicjowana apelacją powódki kontrola instancyjna doprowadziła do uchylenia zaskarżonego wyroku w punkcie 1., w części dotyczącej żądania zasądzenia kwoty 8.300 zł i odrzucenia pozwu w tym zakresie.

Sąd drugiej instancji rozpatruje sprawę ponownie, prowadząc w tym celu odpowiednie postępowanie dowodowe i dokonując odpowiednich ustaleń faktycznych. Ustalenia sądu pierwszej instancji nie są dla sądu drugiej instancji wiążące, toteż sąd odwoławczy, jako sąd merytoryczny (art. 382 k.p.c.), ponownie rozpoznaje sprawę i nie wiąże go zastosowane przez sąd pierwszej instancji prawo materialne ani stan faktyczny, który może ustalać samodzielnie. Sąd drugiej instancji musi zatem dokonać ponownych, własnych ustaleń, a następnie poddać je ocenie pod kątem prawa materialnego. Oznacza to również nie tylko uprawnienie, ale i obowiązek tego sądu do przeprowadzania dowodów z urzędu, gdy uzna, że jest to konieczne dla rozstrzygnięcia sprawy (art. 232 zdanie drugie k.p.c.) (por. wyrok SN z dnia 21 marca 2014 r., II UK 365/13, LEX, wyrok SN z dnia 17 maja 2013 r. I CSK 509/12, LEX).

W kontekście powyższego powiedziec należy, że Sąd I instancji poczynił prawidłowe ustalenia faktyczne w oparciu o zgromadzone dowody, które Sąd Okręgowy podziela i przyjmuje za własne z tą jedynie korektą, że kwota, jaką pozwani, zgodnie w wyrokiem Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 21 czerwca 2001 r., sygn. akt IV K 65/97, zobligowani byli solidarnie zapłacić na rzecz powódki w oparciu o art. 46 § 1 k.k., wynosiła 8.300 zł, a nie jak wskazano w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia 3.000 zł. Fakt ten wynikał bowiem wprost z załączonego do pozwu odpisu wyroku z dnia 21 czerwca 2001 r., sygn. akt IV K 65/97, w oparciu o który Sąd I instancji czynił ustalenia faktyczne sprawy.

Stosownie do treści art. 378 §1 k.p.c. sąd drugiej instancji rozpoznaje sprawę w granicach apelacji, w granicach zaskarżenia bierze jednak pod uwagę nieważność postępowania. Natomiast zgodnie z art. 202 k.p.c., sąd bierze pod uwagę z urzędu w każdym stanie sprawy okoliczności, które uzasadniają odrzucenie pozwu. W świetle z art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c., sąd odrzuci pozew jeżeli o to samo roszczenie pomiędzy tymi samymi stronami sprawa jest w toku albo została już prawomocnie osądzona.

Analiza akt postępowania, na skutek którego zapadł zaskarżony wyrok, prowadzi do wniosku, że zaistniała okoliczność uzasadniająca odrzucenie pozwu w zakresie żądania zasądzenia kwoty 8 300 zł.

Powódka dochodzi tej kwoty tytułem odszkodowania za szkodę wyrządzoną jej tym samym działaniem pozwanych, co osądzone w sprawie karnej. Zgodnie z wyrokiem Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 21 czerwca 2001 r., sygn. akt IV K 65/97, pozwani zobowiązani byli zapłacić solidarnie na rzecz powódki kwotę 8 300 zł tytułem obowiązku naprawienia wyrządzonej czynem zabronionym szkody. W związku z tym, w ocenie Sadu Okręgowego, powódka nie może dochodzić tożsamego roszczenia w postępowaniu cywilnym. Na tę ocenę nie ma wpływu okoliczność, że nie uzyskała ona pełnej rekompensaty szkody w toku egzekucji prowadzonej na podstawie wyroku karnego.

W ustawie z 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny (aktualny tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r. poz. 1600) obowiązku naprawienia szkody wyrządzonej pokrzywdzonemu przestępstwem dotyczą art. 36 § 2, art. 46 § 1, art. 67 § 3, art. 72 § 2 k.k., według których tego rodzaju obowiązek miał początkowo charakter środka karnego (art. 39 pkt 5 k.k. w brzmieniu pierwotnym) lub warunku probacyjnego. Po nowelizacji kodeksu karnego ustawą z 20 lutego 2015 r. (Dz. U. poz. 396), która weszła w życie 1 lipca 2015 r., obowiązek naprawienia szkody został wyłączony z kategorii środków karnych i zaliczony do ustalonej wówczas kategorii środków kompensacyjnych. Ta zmiana terminologii i systematyzacji nie miała jednak wpływu na charakterystykę omawianego środka ani także przesłanki jego stosowania. Art. 46 § 1 k.k., na podstawie którego wyrokiem z 21 czerwca 2001 r. pozwani zostali zobowiązani solidarnie do naprawienia powódce szkody wyrządzonej przestępstwem, w okresie od daty wejścia w życie, do daty wydania tego wyroku stanowił, że w razie skazania za przestępstwo m.in. przeciwko mieniu, sąd, na wniosek pokrzywdzonego lub innej osoby uprawnionej, orzeka obowiązek naprawienia wyrządzonej szkody w całości albo w części; przepisów prawa cywilnego o przedawnieniu roszczenia oraz możliwości zasądzenia renty nie stosuje się. Ustawą nowelizującą z 5 listopada 2009 r. (Dz. U. Nr 206, poz. 1589), obowiązującą od 8 czerwca 2010 r., ustawodawca w przepisie tym pominął jedynie wyszczególnienie rodzajów przestępstw, w związku ze skazaniem za które orzekany jest obowiązek naprawienia szkody, natomiast ustawą nowelizującą z 20 lutego 2015 r. (Dz. U. poz. 396) w § 1 pominął zastrzeżenie o niestosowaniu przepisów prawa cywilnego o przedawnieniu roszczenia oraz dodał § 3, w którym

zastrzegł, że orzeczenie odszkodowania nie stoi na przeszkodzie dochodzeniu niezaspokojonej części roszczenia w drodze postępowania cywilnego.

Powiązany z powołanymi wyżej uregulowaniami materialnoprawnymi art. 415 ustawy z 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego (aktualny tekst jedn.: Dz. U. z 2018 r. poz. 1987) w § 5 i § 6 pierwotnie stanowił, że w razie skazania oskarżonego lub warunkowego umorzenia postępowania sąd orzeka o obowiązku naprawienia szkody lub zadośćuczynieniu za krzywdę także z urzędu - poza przypadkami uregulowanymi w art. 65 § 1 pkt 2, 4 lub 5 k.p.k. - albo o nawiązce. Ustawą z 10 stycznia 2003 r. (Dz. U. Nr 17, poz. 155), obowiązującą od 1 lipca 2003 r., art. 415 k.p.k. został znowelizowany w ten sposób, że w § 5 tego przepisu ustawodawca uzależnił dopuszczalność orzeczenia o nawiązce lub obowiązku naprawienia szkody zarówno jako środka karnego, jak i probacyjnego od braku stanu zawiśnięcia sporu lub rzeczy osądzonej co do roszczenia wynikającego z przestępstwa, a w § 6 przyznał pokrzywdzonemu możliwość dochodzenia dodatkowych roszczeń wynikających z przestępstwa, jeżeli zasądzone odszkodowanie, obowiązek naprawienia szkody lub zadośćuczynienie za doznaną krzywdę albo nawiązka nie pokrywają całej szkody albo krzywdy.

Obowiązkowi, o którym orzeka sąd karny na podstawie art. 46 § 1 k.k., należy przypisywać funkcję kompensacyjną, bowiem głównym celem tego środka jest naprawienie wyrządzonej przestępstwem szkody, a nie ukaranie lub resocjalizacja sprawcy. Sądy w postępowaniu karnym orzekają o nim stosownie do przesłanek określonych w prawie cywilnym, a zatem po stwierdzeniu, że w dacie orzekania istnieje wymagająca naprawienia szkoda w rozumieniu art. 361 k.c. Sąd karny nie orzeka o obowiązku naprawienia szkody, jeżeli roszczenie odszkodowawcze jest przedmiotem innego postępowania albo o roszczeniu tym prawomocnie orzeczono, a w sytuacji, gdy orzeczone środki karne nie pokrywają całej szkody, pokrzywdzony może dochodzić dalszych roszczeń w postępowaniu cywilnym.

Art. 107 § 1 i 2 k.p.k. przez cały okres obowiązywania art. 46 k.k. był podstawą do nadania klauzuli wykonalności nadającemu się do wykonania w drodze egzekucji orzeczeniu sądu karnego odnoszącemu się do roszczeń majątkowych, a zatem także o obowiązku naprawienia szkody. Orzeczenie o takich roszczeniach nie stanowi tytułu egzekucyjnego tylko wtedy, gdy nie nadaje się do wykonania środkami przymusu przewidzianymi w przepisach o postępowaniu egzekucyjnym, ale też wówczas jego wydanie nie stoi na przeszkodzie dochodzeniu obowiązku naprawienia szkody w postępowaniu cywilnym (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 7 lipca 2000 r., I PKN 724/99, OSNAP 2002, Nr 2, poz. 38).

Powyższe oznacza, że prawo pokrzywdzonego przestępstwem do zaspokojenia roszczeń o naprawienie wynikłej z niego szkody mogło być realizowane albo na drodze procesu cywilnego, gdyby taki proces został przez niego wytoczony zanim doszło do wydania w postępowaniu karnym wyroku zobowiązującego sprawcę do naprawienia szkody, albo w postępowaniu karnym, w którym sąd zobowiązuje sprawcę do naprawienia szkody. Udzielenie pokrzywdzonemu przestępstwem ochrony prawnej w postępowaniu karnym odnosi się do tego samego roszczenia, które może być dochodzone na drodze cywilnej, a uzyskanie orzeczenia zasądzającego odszkodowanie na drodze karnej, które to orzeczenie stanowi tytuł egzekucyjny w rozumieniu art. 777 § 1 pkt 3 k.p.c., upoważniający po nadaniu mu klauzuli wykonalności do prowadzenia egzekucji przeciwko sprawcy czynu niedozwolonego, wyłącza - na podstawie art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. - możliwość dochodzenia tego samego w istocie roszczenia przed sądem w sprawie cywilnej. Powódka od 2002 r. dysponowała korzystającym z powagi rzeczy osądzonej orzeczeniem nakładającym na pozwanych obowiązek naprawienia szkody. Niemożność pełnego zaspokojenia roszczenia powódki w toku egzekucji, w tym nawet pozbawienie orzeczenia karnego wykonalności nie znosi stanu rzeczy osądzonej będącego konsekwencją wydania wyroku odnoszącego do rozpoznanego w sprawie karnej roszczenia, tożsamego ze zgłoszonym w niniejszej sprawie.

Zachodziła zatem przeszkoda do merytorycznego rozpoznania roszczenia w części dotyczącej kwoty 8 300 zł, w postaci powagi rzeczy osądzonej. Postępowanie prowadzące do wydania zaskarżonego wyroku w punkcie 1. zostało dotknięte nieważnością, co obligowało Sąd Okręgowy do wzięcia pod uwagę tej wadliwości w postępowaniu apelacyjnym z urzędu.

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy, na podstawie art. 386 § 3 k.p.c. oraz art. 199 § 1 pkt. 2 k.p.c. orzekł jak w pkt. 1 sentencji.

Podniesione w apelacji zarzuty, rozpatrywane ramach pozostałego żądania dochodzonego przez powódkę w niniejszej sprawie, tj. ponad kwotę 8300 zł, nie są trafione.

Wbrew zapatrywaniom skarżącej w niniejszej sprawie nie mogło dojść do przerwania biegu terminu przedawnienia żądania ponad kwotę 8 300 zł wskutek wszczęcia wnioskiem powódki egzekucji w sprawie IX Km 313/06 i ponownie wskutek wszczęcia egzekucji w sprawie Km 1018/16. Postępowania egzekucyjne wszczynane przez powódkę przeciwko pozwanym, w tym te powołane przez skarżącą w apelacji, były prowadzone w oparciu o wyrok Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 21 czerwca 2001 r. wydany w sprawie sygn. akt IV K 65/97, zgodnie z którym pozwani zobligowani byli solidarnie zapłacić na rzecz powódki w oparciu o art. 46 § 1 k.k., wynosiła 8 300 zł. Postępowania egzekucyjne, wszczęte na podstawie rzeczonoego wyroku obejmowały zatem swym zakresem wyłącznie kwotę 8 300 zł. W związku z tym, przerwanie biegu terminu przedawnienia wskutek prowadzonej egzekucji można by ewentualnie rozpatrywać wyłącznie w ramach tej kwoty, co do której pozew został jednak odrzucony. Stąd też uprawnionym jest wniosek, iż bieg terminu przedawnienia roszczenia w zakresie żądania kwoty ponad 8.300 zł. nie został przerwany. Powódka, w okresie 10 lat od momentu popełnienia przestępstwa na jej szkodę przez pozwanych nie egzekwowała tytułem naprawienia szkody większej kwoty, aniżeli ta, o której owa w powołanym wyżej wyroku karnym. Tym samym zarzut naruszenia art. 123 § 1 pkt 1 k.c. jest niezasadny.

Nietrafny jest również zarzut naruszenia art. 442¹ k.c. poprzez jego niezastosowanie, i art. 442 k.c. poprzez jego zastosowanie, podniesiony w konsekwencji postulowanego przez skarżącą stanowiska co do skutecznego przerwania biegu terminu przedawnienia dochodzonego roszczenia. Jak wynika z powyższych rozważań, bieg terminu przedawnienia roszczenia nie uległ przerwaniu w odniesieniu do żądania pozwu ponad kwotę 8.300 zł. W związku z tym dokonana przez Sąd Rejonowy subsumcja prawa materialnego jest prawidłowa. Przepis art. 442¹ k.c. wszedł w życie dopiero z dniem 10 sierpnia 2007 r. na podstawie ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny (Dz. U. Nr 80, poz. 538), a więc po upływie 10 - letniego terminu przedawnienia roszczenia, rozpoczynającego swój bieg-zgodnie z treścią obowiązującego w dacie popełnienia przestępstwa art. 442 § 2 k.c. - w dniu 28 sierpnia 1996 r.

Na uwzględnienie nie zasługuje również zarzut naruszenia art. 5 k.c. Uwzględnienie zarzutu przedawnienia może być uznane za naruszające art. 5 k.c. tylko w sytuacjach wyjątkowych i jeśli przekroczenie terminu przedawnienia jest niewielkie. Przy ocenie, czy zarzut przedawnienia stanowi nadużycie prawa, rozstrzygające znaczenie mają okoliczności konkretnego wypadku, zachodzące po stronie poszkodowanego oraz osoby zobowiązanej do naprawienia szkody. W szczególności ma znaczenie charakter uszczerbku, jakiego doznał poszkodowany, przyczyna opóźnienia w dochodzeniu roszczenia i czas jego trwania. (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 marca 1998 r., II UKN 536/97, OSNAPiUS 1999 r., nr 4, poz. 147; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 czerwca 2000 r., III CKN 522/99, L.; wyrok Sądu Najwyższego z 29 stycznia 2002 r., II UKN 361/01, OSNP 2003, nr 24, poz. 601; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 kwietnia 2003 r., I CKN 204/01, L.; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 kwietnia 2013 r., IV CSK 611/12, OSNC Zb. dodatkowy 2014 nr A, poz. 16, str. 122; wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 6 czerwca 2014 r., I ACa 1533/13, L.). W związku z tym, iż przedawnienie roszczenia pozwu przewyższającego kwotę 8 300 zł nastąpiło w 2006 roku, a powódka wystąpiła z żądaniem w takim zakresie po raz pierwszy dopiero w pozwie wniesionym w niniejszej sprawie, tj. w dniu 24 listopada 2016 r., należy zgodzić się z Sądem Rejonowym, iż nie ma podstaw do uznania zarzutu przedawnienia za sprzeczny z zasadami współżycia społecznego. Nie można bowiem mówić o niewielkim przekroczeniu terminu przedawnienia w sytuacji dochodzenia roszczenia po upływie 10 lat od chwili jego przedawnienia. Strona powodowa nie udowodniła, aby zaszły okoliczności, które przemawiałyby za uznaniem, iż zwłoka z wytoczeniem powództwa była uzasadniona, w szczególności nie wykazała, iż doszło do przerwania biegu terminu przedawnienia.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Okręgowy oddalił apelację powódki w pozostałym zakresie, w oparciu o art. 385 k.p.c..

Powódce została udzielona pomoc prawna z urzędu – przyznane zostało zatem wynagrodzenie pełnomocnikowi na podstawie § 8 pkt 5 w zw. z § 16 ust 1 pkt 1 w zw. z § 4 ust 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego z urzędu (Dz.U.2019.68 t.j.)